

خشونت در خیزش ایران: اگر یکی از دو طرف خشونت را افزایش دهد چه خواهد شد

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)، پاتریک کلاوسون (/fa/experts/patryk-klawsw-n-0/)

۱۸ دسامبر ۲۰۲۲

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/violence-irans-uprising-what-happens-if-either-side-escalates

العربية (/ar/policy-analysis/alnf-fy-antfadt-ayran-ma-aldhy-syhdth-adha-lja-ay-mn-altrfyn-aly-altsyd/)

درباره نویسنده



فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است



پاتریک کلاوسون (/fa/experts/patryk-klawsw-n-0/)

عضو ارشد و مدیرتحقیقات انستیتو واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک



تحلیل کوتاه

رژیم هنوز ابزارهای دیگری برای سرکوب‌های به مراتب مرگبارتر در اختیار دارد و بخش‌هایی از کشور هم بالقوه زمینه درگیری مسلحانه را در مقابل دارند اما پیامدهای چنین تقابلی در صحنه عمل نامعلوم است

در حالی که خیزش مردمی گسترده در ایران وارد هفته دوازدهم خود می‌شود رژیم تلاش‌های خود را برای توجیه ایدئولوژیک استفاده از خشونت نامحدود علیه جنبش آغاز کرده است این خشونت در مقایسه با تاکتیک‌های سرکوب رژیم در گذشته چگونه است و آیا معترضان را به مقابله به مثل وادار خواهد کرد آن‌طور که مجله *تایم* اخیراً جنبش جاری را توصیف کرده این جنبش شامل بسیاری از ایرانیان جوان است که «تحصیل کرده لیبرال سکولار ... و تشنه زندگی عادی هستند» برای همین شاید تصور تبدیل این اعتراضات به مبارزه مسلحانه دشوار باشد اما به خاطر عوامل متعدد شرایط هنوز مستعد تنش‌افزایی است: فضای مبارزطلبی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/conversation-masih-alinejad>) بی‌سابقه علیه رژیم تمایل ثابت‌شده معترضان به پاسخ با اقدامات دفاعی خشن در برخی موارد (چنان‌که رژیم مدعی است بیش از شصت تن از نیروهای امنیتی‌اش در برخورد با تظاهرکنندگان کشته و تعداد بسیار بیشتری مجروح شده‌اند) بی‌میلی ظاهری (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/khamenei-focusing-external-threats-not-protest-demands>) تهران به توجه جدی به مطالبات مسالمت‌آمیز معترضان و گزینه‌های مرگبار و سرکوبگرانه فراوانی که نیروهای رژیم هنوز به کار نبرده‌اند

اشکال فراوان خشونت رژیم

طی دو دهه گذشته جمهوری اسلامی در معرض خیزش‌های مردمی بیشتری قرار داشته است ابتدا در سال ۱۹۹۹ بعد دوباره در ۲۰۰۹ و ۲۰۱۷-۱۸ و ۲۰۱۹. برای مقابله با موج جاری حکومت بسیاری از همان تاکتیک‌هایی را استفاده می‌کند که در ادوار گذشته به کار گرفته است □

در سپتامبر امسال وقتی اعتراضات شروع شد رژیم عمدتاً به فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی (فراجا) متکی بود که معمولاً به اختصار «پلیس» یا «نیروی انتظامی» خوانده می‌شود □ «یگان ویژه» موتورسوار و دیگر عناصر این نهاد موظف اند به برهم زدن تظاهراتها بازداشت افراد کتک زدن مردم (گاهی تا حد مرگ) و پراکنده کردن آنها با ترکیبی از [ابزارهایی مثل] باتون گاز اشک‌آور نارنجک صوتی پینت‌بال تفنگ ساچمه‌ای و گلوله جنگی □ در بسیاری موارد مهماتی که معمولاً کشنده نیست از فاصله نزدیک به صورت افراد شلیک شده که احتمال کشندگی آنها را شدیداً بالا برده است □ تاکتیک‌های فراجا کماکان امروز استفاده می‌شود □

وقتی معلوم شد پلیس قاطعیت ندارد رژیم یگان‌های ویژه ضدشورش تعلیم‌دیده خود را از نیروی شبه‌نظامی بسیج که بسیار گسترش یافته است (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/murmurs-second-cultural-revolution>) وارد عمل کرد خصوصاً گردان‌های فاتحین امام علی امام حسین بیت‌المقدس و عاشورا □ بعد از آنها یگان‌هایی تحت عنوان «گردان‌های عملیاتی ترکیبی سپاه و بسیج» وارد عمل شدند که حاکی از همکاری نزدیک‌تر محلی بین نیروهای شبه‌نظامی و سپاه پاسداران است □ افزون بر این از همان ابتدا عناصر قابل توجهی از وزارت اطلاعات و دیگر ارگان‌های اطلاعاتی به موازات فراجا وارد عمل شدند که معمولاً به صورت لباس شخصی عمل می‌کنند تا بتوانند در میان معترضان بهتر نفوذ کنند و شناسایی اهداف بالقوه بازداشت افراد یا کشتن از فاصله نزدیک (خواه هدفمند یا تصادفی) را بر عهده گیرند □ عناصر بسیجی هم از این تاکتیک استفاده کرده‌اند □ ویدیوهای شهروندان همچنین تک‌تیراندازهایی را روی بام‌ها یا نیروهای سپاه را با تفنگ‌های رزمی در حال تیراندازی به مردم در پیاده‌روها یا خودروها نشان داده است □ هدف اصلی ارباب معترضان برای ترک فوری خیابان‌هاست اما در گذشته ثابت شده که این تاکتیک‌های هدفمند به کشتارهای انبوه گراییده است (مثلاً کشتار ماهشهر در نوامبر ۲۰۱۹). همچنین شواهدی در دست است از تخریب منازل و مغازه‌ها به دست نیروهای رژیم شلیک گزری [سوار بر موتور] ربودن فعالان بعد از شناسایی آنها از طریق پهپادها یا فیلم دوربین‌های مداربسته (که حالا می‌توان با استفاده از نرم‌افزار تشخیص چهره مبتنی بر هوش مصنوعی تصاویر آنها را بررسی کرد) و تعرض جنسی به بازداشتیان پیش از آزادسازی آنها (هم مردان و هم زنان).

به عنوان آخرین چاره سپاه پاسداران می‌تواند یگان‌های رزمی اصلی خود را با تجهیزات سنگین‌تر از جمله تانک‌ها و نفربرهای زرهی اعزام کند □ چنین سازهایی ممکن است در سطح شهرها و شهرستان‌ها به آنچه «رژه ارباب» می‌خوانند دست بزنند یا حتی به معترضان شلیک کنند خصوصاً کسانی که به پایگاه‌های نظامی یا ساختمان‌های دولتی نزدیک می‌شوند □ هلیکوپترها و پهپادهای سپاه تاکنون به پلیس برای حمل و نقل پرسنل و ردگیری «آشوبگران» کمک کرده‌اند □ علاوه بر این سپاه به لحاظ عقیدتی و بر اساس قانون اساسی این توانایی را دارد که تلفاتی به مراتب بیشتر بر معترضان تحمیل کند □ مثلاً در ۵ دسامبر این نیرو از قرار با صدور بیانیه‌ای (<https://36537967.khabarban.com/>) تصریح کرد که دیگر هیچ مسامحه‌ای در برخورد با معترضان که آنها را «اوباش» تروریست/تجزیه‌طلب خواند در کار نخواهد بود □

بنا به گفته (<https://ir.voanews.com/a/death-toll-rises-to-455-in-iran-protests/6855792.html>) فعالان حقوق مدنی بیش از ۴۵۸ شهروند تاکنون کشته شده‌اند از جمله ۶۴ نوجوان و کودک □ حدود ۱۸۰۰۰ نفر بازداشت شده‌اند که از قرار بسیاری از آنها شکنجه و تعدادی به مرگ محکوم شده‌اند □ تخمین دقیقی از مجروحان در دست نیست چون بسیاری از ترس بازداشت از جستجوی کمک پزشکی حرفه‌ای پرهیز می‌کنند □

به رغم این تاکتیک‌ها بخش‌های بزرگی از مردم کماکان به طور علنی خواست خود را برای تغییر رژیم بیان می‌کنند □ در واقع مطابق سند هک شده‌ای که از سوی گروه افشاگر بلک ریوارد (Black Reward) (https://t.me/black_reward/173) در تلگرام منتشر شده سرکوب آن‌قدر بی‌اثر بوده که علی‌خامنه‌ای رهبر ایران دستور تشکیل یک سازمان ترکیبی دیگر از بسیج و سپاه را داده است □ این سازمان جدید از قرار در سطح محله‌ها عمل خواهد کرد تا با استفاده از تعداد به مراتب بیشتری از لباس شخصی‌ها مستقیماً با گروه‌های مخالف غیرمتمرکز برخورد کند □

مقاومت مسلحانه: موجبات بالقوه و احتمالات

اگر تداوم اعتراضات رژیم را وادار به خشونت بیشتر کند آیا مردم ایران با مقاومت مسلحانه پاسخ خواهند داد و اگر چنین باشد آیا این رویکرد با توجه به مسائل عظیم لجستیکی مربوط به تامین سلاح تعلیم جنگجویان هماهنگی اقدامات و مواردی از این قبیل می‌تواند موفق شود □ یک مبارزه مسلحانه موثر مسلماً می‌تواند برتری‌های مرگبار رژیم را از بین ببرد اما مشکلات آن کماکان بسیار است □ مثلاً گرچه خدمت سربازی اجباری به این معناست که مردان ایرانی می‌دانند چگونه از سلاح استفاده کنند و استان‌های مرزی از قریار

<https://www.dw.com/fa-ir/%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%AE%D8%B1%DB%8C%D8%AF-%D9%88-%D9%81%D8%B1%D9%88%D8%B4-%D8%B3%D9%84%D8%A7%D8%AD-%D8%AF%D8%B1-%D9%85%D9%86%D8%A7%D8%B7%D9%82-%D9%85%D8%B1%D8%B2%DB%8C-%D8%BA%D8%B1%D8%A8-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86>

ارسال کند اما بنا به شایعات بخش‌هایی از این بازار را نیروهای امنیتی اداره می‌کنند پس این خط تدارکات برای فعالان تبدیل شده به چریک غیرقابل اعتماد است □

حتی اگر تسلیحات به آسانی در دسترس باشد انقلابیون کم‌سن برای اقدام موثر در سطوح مختلف تاکتیکی و عملیاتی ناپخته هستند □ آن‌ها برای مقابله با دشمنی آماده و مجهز به رهبرانی توانمند و دارای اطلاعات محرمانه به‌نگام نیاز دارند □ برخی از این مهارت‌ها را به طور آنلاین می‌توان کسب کرد (یعنی وقتی اینترنت در دسترس است <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/social-media-irans-protests-new-public-sphere>) اما حتی چریک‌های ماهر جوابی برای برتری‌های نظامی رژیم از جمله زره سنگین و هواپیماها/پهپادهای رزمی ندارند □ جنگ داخلی سوریه شواهد فراوانی از چگونگی نابودی جان افراد و زیرساخت‌ها به خاطر این نابرابری‌ها به دست می‌دهد خاصه وقتی کمک نظامی بین‌المللی در راه نباشد □

مبارزه مسلحانه با استفاده از ابزارهای داخلی همراه با خیزش عمومی خردکننده همان چیزی است که در مراحل پایانی انقلاب ۱۹۷۹ ایران رخ داد وقتی افسران نیروی هوایی شورش کردند و اسلحه‌خانه‌ها را به روی مردم باز کردند □ تکرار آن پدیده امروز مستلزم میزان گسترده‌ای از تمرکز نظامی و ترک خدمت است □ گزارش‌های داخلی در زکریه از سوی بلک ریوارد نشان می‌دهد ۱۱۵ پرسنل نظامی گویا به خاطر حمایت از خیزش جاری بازداشت شده‌اند راست یا دروغ میزان بسیار بیشتری در این جبهه باید اتفاق بیفتد تا بقای رژیم را به طور جدی تهدید کند □

برخی عناصر اصلاح‌طلب گفته‌اند که براندازی رژیم خصوصاً با زور نظامی فقط کشور را به هرج و مرج خواهد کشاند و راه را برای یک رژیم سرکوبگر دیگر باز خواهد کرد □ از نظر آنان این درس در انقلاب ۱۹۷۹ ثابت شد و دهه‌ها بعد «بهار عربی» هم آن را تأیید کرد و وقتی برخی کشورها شاهد بازگشت رژیم‌های قبلی به شکلی سرکوبگرتر بودند (مصر) و کشورهای دیگر به جنگی بلندمدت در افتادند (لیبی سوریه). اصلاح‌طلبان برای همین طرفدار تغییر آرامی هستند که منجر به تحریک عناصر تندرو نشود اما جنبش جاری کامل یا این رویکرد تدریجی مخالف است <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/how-irans-protests-differ-past-movements>.

مبارزه مسلحانه شاید بیش از همه در میان مناطق عشیره‌ای سنتی ممکن باشد که در آن‌ها مردم مالک اسلحه هستند از جمله نواحی دارای اقلیت قومی مثل مناطق مرزی کردنشین بلوچ و عرب □ برخی معتقدند مقاومت در یکی از این نواحی می‌تواند واکنش زنجیره‌ای به بار آورد که منجر به سقوط سریع عناصر رژیم در جاهای دیگر شود □ اما اگر این مقاومت گسترش نیابد یا حتی بر احساسات عمومی و تصمیم‌گیری رژیم در سطح ملی تأثیر بگذارد ممکن است منزوی شود به حاشیه رانده شود و جنبشی جدایی‌طلبانه لقب بگیرد □ در واقع در تلاش برای تفرقه انداختن بین اپوزیسیون و همزمان جلب حمایت ناسیونالیستی عموم رژیم پیوسته این روایت را که خارجی‌ها پشت این خیزش هستند زنده نگه داشته است □ این دست روایت‌ها به خاطر تظاهرات سراسری در همدلی با زن کردی که مرگش جرقه قیام را زد و همچنین طیف رو به گسترش جنبش از آن هنگام تا حدی خنثی شده است □

در نهایت با توجه به تمایل تهران به تحمیل تلفات نامحدود و عدم اراده بین‌المللی برای توقف رژیم بحث شرکت در مقاومت مسلحانه ممکن است در میان معترضان شکل بگیرد □ بنا به ماده ۲۸۶ قانون مجازات اسلامی تقریباً هر شهروندی که علناً از تغییر رژیم حمایت کند حتی در شرایط ظاهراً بی‌ضرر مثل آتش زدن سطل زباله جرمی مرتکب شده که می‌تواند اعدام سریع او را در پی داشته باشد □ از این رو برخی معترضان شاید در نهایت به این نتیجه برسند که ریسک سلاح برداشتن برای آن‌ها ناچیز است یا بیشتر از سلاح برداشتن نیست □

نقش آمریکا

خیزش جاری تاکنون به پیروزی‌های بازگشت‌ناپذیری دست یافته است □ تصویر داخلی رژیم خراب شده است: از سال‌ها پیش انتقاد از خامنه‌ای یا زیر سوال بردن برخی سیاست‌ها بدون حمایت همزمان از جمهوری اسلامی ممکن نبود اما اکنون هر دو در شعارهای مردم با هتاکانه‌ترین کلمات قابل تصور محکوم می‌شود □

گرچه تغییر رژیم ایران سیاست رسمی دولت آمریکا نیست اگر انتخاب جمعی مردم ایران این است دولت بایدن باید آماده حمایت از آن‌ها باشد □ در چنان شرایطی منافع اصلی واشنگتن در انتقال مسالمت‌آمیز به یک دولت دموکراتیک انتخابی سکولار و نماینده مردم خواهد بود □ حتی اگر جنبش نتواند به چنین هدفی برسد هر پیشرفتی که در جهت تضعیف محبوبیت و قدرت رژیم به دست آورد همسو با

منافع اصلی آمریکا خواهد بود

در همین حال رژیم پتانسیل بسیار بیشتری برای کشتن و شکنجه ایرانیان دارد پس دولت آمریکا باید فوری گام‌هایی را که می‌تواند برای ممانعت از استفاده تهران از چنین توانمندی‌هایی بردارد و همزمان آماده احتمال تلافی رژیم علیه منافع آمریکا هم باشد

گام‌های بالقوه مفید آمریکا شامل تلاش‌های سایبری برای محافظت از شهروندان ناکام کردن رژیم در تعقیب سایبری معترضان صلح‌جو و اختلال در شبکه ارتباطات آن است

فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج فارس است | *پاتریک کلاوسون پژوهشگر ارشد مورنینگ-استار در انستیتو واشنگتن و مدیر تحقیقات این انستیتو است*



RECOMMENDED



BRIEF ANALYSIS

New Saudi Poll: Some Surprises on the U.S., Iran, Israel, Oil, and More

دسامبر ۲۰۲۲ ۱۶



David Pollock

[\(/policy-analysis/new-saudi-poll-some-surprises-us-iran-israel-oil-and-more\)](#)



BRIEF ANALYSIS

Iran's Nuclear Proliferation Strategy: U.S. Policy Options

دسامبر ۲۰۲۲ ۱۶



Michael Eisenstadt ,

Mahsa Rouhi ,

Suzanne Maloney

[\(/policy-analysis/irans-nuclear-proliferation-strategy-us-policy-options\)](#)



BRIEF ANALYSIS

Activist Haidar al-Zaidi's Prison Sentence and Growing Pressures on Iraqi Activists

دسامبر ۲۰۲۲ ۱۶



Azhar Al-Rubaie

(/policy-analysis/activist-haidar-al-zaidis-prison-sentence-and-growing-pressures-iraqi-activists)

TOPICS

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

(fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/) دموکراسی و اصلاح

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران